

Vesthimmerlands Museum

Bygherrerapport for VMÅ 2621 Skivum By
Skivum sogn, Aars herred, Aalborg amt
Stednr. nr. 79

Bygherrerapport

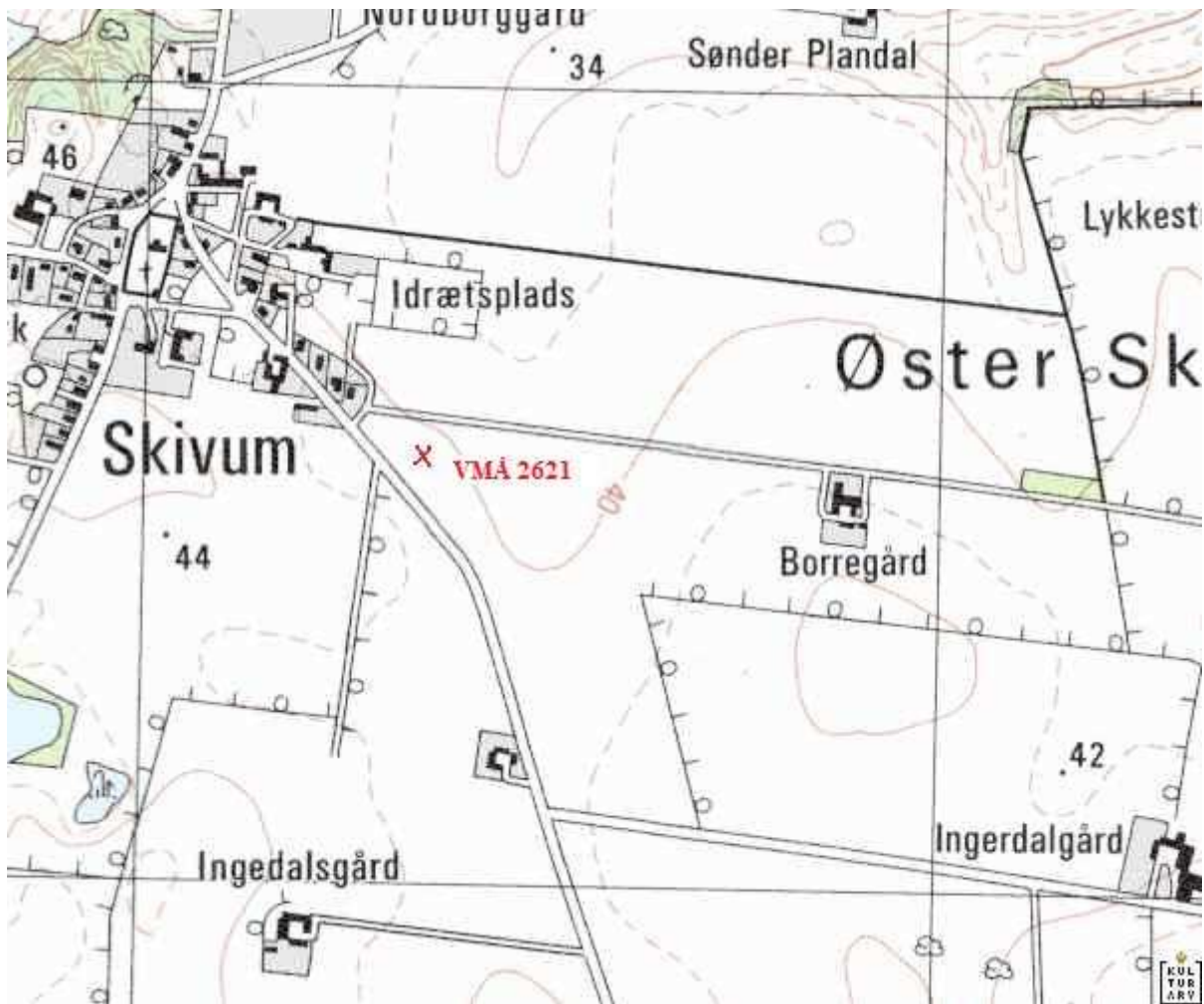
for VMÅ 2621 Skivum By

Indholdsfortegnelse

Kort	s. 3
1. Undersøgelsens forhistorie.....	s. 4
2. Administrative data	s. 4
3. Øvrige data	s. 4
4. Topografi, terræn og undergrund	s. 5
5. Målesystem	s. 5
6. Udgravningsmetode	s. 6
7. Anlægsbeskrivelse	s. 6
8. Undersøgelsens resultat.....	s. 8
9. Tidstavle.....	s. 9
10. Fremtidigt arbejde	s.10
11. Anlægsliste.....	s.11
12. Genstandsliste	s.11
13 Tegningsliste	s.11
14. Fotoliste.....	s.12

Kort

4 cm kort: 1216 I SV.

Illustrationen er ikke målfast.

1. Undersøgelsens forhistorie

Vesthimmerlands Museum (VMÅ) foretog i foråret 2009 en forundersøgelse af området for VMÅ 2621 Skivum By (Kort, s. 2). I området der ligger umiddelbart sydøst for Skivum by planlægges der opførelse af beboelse og maskinhal.

Ved forundersøgelsen blev der trukket fem søgegrøfter i retning nord-syd. Forundersøgelsen blev foretaget på et areal mindre end 5000 m², hvorfor forundersøgelsen blev bekostet af Vesthimmerlands Museum.

I grøfterne afdækkedes flere stolpehuller og en del af en stenlægning. Det blev følgelig besluttet at gennemføre en egentlig arkæologisk undersøgelse i henhold til museumsloven.

2. Administrative data

- 1/4-2009 KUAS (Kulturarvsstyrelsen) godkender maksimumbudgettet for den arkæologiske undersøgelse af VMÅ 2621 Skivum By.
- 1/4-2009 VMÅ anmoder bygherre om at godkende maksimumbudgettet for den arkæologiske undersøgelse af VMÅ 2621 Skivum By.
- 14/4-2009 Bygherre godkender maksimumbudgettet for den arkæologiske undersøgelse af VMÅ 2621 Skivum By.
- 30/4-2009 dm Entreprenør ApS fremsender faktura for gravearbejde med gravemaskine anvendt ved den arkæologiske undersøgelse af VMÅ 2621 Skivum By.
- 21/5-2009 VMÅ anmoder KUAS om at godkende regnskabet den arkæologiske undersøgelse af VMÅ 2621 Skivum By.
- 29/5-2009 KUAS godkender regnskabet for den arkæologiske undersøgelse af VMÅ 2621 Skivum By.
- 3/6-2009 VMÅ fremsender faktura til bygherre på den arkæologiske undersøgelse af VMÅ 2621 Skivum By.

Vesthimmerlands Museum var ansvarlig for udgravningen på stedet og er ansvarlig for opbevaring af fund. Vesthimmerlands Museum opbevarer alle administrative sagsakter og korrespondance under journalnummer VMÅ 2621. Digitale tekstdokumenter, billeder og MapInfo filer ligger i det digitale arkiv på museets server under museumssager, journalnummer VMÅ 2621.

Udgravningen af VMÅ 2621 Skivum By blev finansieret af Ove Nielsen, Mosbækvej 46, 9240 Nibe, der, som bygherre, i henhold til museumsloven § 27 stk. 4 skal afholde udgifterne til den arkæologiske undersøgelse. Budgettet for den arkæologiske udgravning, som blev godkendt af KUAS, lød på 29.332,81 kr. inkl. moms. Fakturaen til bygherre lød på 28.464,50 kr. Undersøgelsen blev foretaget ifølge museumsloven (lov nr. 473 af 7/6 2001, kapitel 8 § 25, § 26 og § 27).

3. Øvrige data

Bygherre:
Ove Nielsen
Mosbækvej 46
9240 Nibe

Udgravningsansvarlig:
Museumsinspektør mag.art. Bjarne Henning Nielsen

Daglig leder:
Cand.mag. Sine Toft Jensen

Øvrige samarbejdspartnere:
Bo Jacobi Kirk
Bygningskontoret NORD
Hobrovej 437
9200 Aalborg SV

Maskinindlejning:
Dennis Bøjer Madsen
Sjøjstrupvej 44, Gislum
9600 Aars

Forundersøgelsen blev forestået og finansieret af Vesthimmerlands Museum. Arkæolog Sine Toft Jensen forestod forundersøgelsen med hjælp af rendegraver fra entreprenør Dennis Madsen. Forundersøgelsen fandt sted den 25. marts 2009. Selve udgravningen blev påbegyndt den 16. april 2009 og afsluttet samme år den 23. april 2009. Cand. mag. Sine Toft Jensen var udgravningsleder og er beretningsansvarlig.

4. Topografi, terræn og undergrund

Lokaliteten er afsat på 4 cm kort 1216 I SV (Kort, s. 2). VMÅ 2621 Skivum By ligger på en højning i landskabet, der strækker sig fra Skivum i nord til Giver i syd, området ligger omkranset af Halkær å og Sønderup å. Der blev udgravet to felter på lokaliteten: Felt 1 (165 m²), der svarer til søgegrøft 2 set fra øst og Felt 2 (282 m²) der svarer til søgegrøft 4 set fra øst (T20). Muldlaget var 50 til 60 cm dybt. Undergrunden bestod af gult sandet ler med kun lidt grus.

5. Målesystem

Målesystemerne blev geografisk refereret ved GPS-indmålinger.

Felt 1:

Der blev oprettet et retvinklet koordinatsystem, med skæringspunkt i 100/100, med stigende y-værdier mod nord og stigende x-værdier mod øst. Feltkoordinaterne blev indmålt med GPS i zone 32 Euref 89. Listen findes både analogt og digitalt i sagen, VMÅ 2621.

Toppen af jernrøret i punktet 100/100 blev brugt som fixpunkt i feltet. Fixpunktet blev indmålt i 39,89 m DNN, og sigteplanet ved nivellering stod i 1,60 = 41,49 m DNN.

Felt 2:

Der blev oprettet et retvinklet koordinatsystem, med skæringspunkt i 100/100, med stigende y-værdier mod nord og stigende x-værdier mod øst. Feltkoordinaterne blev indmålt med GPS i zone 32 Euref 89. Listen findes både analogt og digitalt i sagen, VMÅ 2621. Toppen af jernrøret i punktet 100/100 blev brugt som fixpunkt i feltet. Fixpunktet blev indmålt i 40,25 m DNN, og sigteplanet ved nivellering stod i 1,51 = 41,76 m DNN.

6. Udgravningsmetode

I begge felter blev muldlaget afrømmet med rendegraver. Det afrømmede areal og de fremkomne anlæg blev tegnet på tegnefolie i målestoksforhold 1:50. I Felt 1 blev samtlige anlæg snittet og gravet med skovl og graveske. Alle de snittede anlæg blev tegnet i profil på tegnefolie i målestoksforhold 1:20, hvorefter de blev topnivelleret.

I Felt 2 blev omrids af stenlægningen tegnet og den blev rensat af, hvorefter den blev fotograferet. Stenlægningen lå omgivet af enkelte spredte anlæg, der ikke blev snittet.

7. Anlægsbeskrivelse

Felt 1

Både i bronzealderen og i jernalderen blev taget båret af stolper, som stod på rækker inde i huset. I yngre bronzealder og i ældre jernalder er der altid to rækker af tagbærende stolper, og huse af denne type kaldes treskibede.

Hus 1

T-nr.: T9, T10, T19
A-nr.: A1-A8, A10, A11, A19-A21
x-nr.: nil
Fotos: nil

Øst-vest orienteret treskibet langhus, 34,50 m² stort. Det var mindst 6 m langt og 5,75 m bredt. Huset bestod af 3 sæt tagstolper, samt modstående indgangspartier omtrent midt i huset (T21).

Tagstolper

Tagstolper i sæt: (A5, A6), (A4, A3), (A2, A1).

Den indbyrdes afstand fra centrum af tagstolpe A5 til tagstolpe A6 er 2,35 m, fra centrum af tagstolpe A4 til tagstolpe A3 er den 2,35 m og fra centrum af tagstolpe A2 til tagstolpe A1 er den 2,25 m. Afstanden mellem tagstolpesæt (A5, A6) til tagstolpesæt (A4, A3) er 3,40 m og afstanden mellem tagstolpesæt (A4, A3) til tagstolpesæt (A2, A1) er 2,65 m.

Tagstolperne er mellem 11 cm og 35 cm dybe

Indgangsparti

Indgangsstolper i syd: A19-A21

Indgangsstolper i nord: A7, A8

Der blev registreret to modstående indgange omtrent midt for i huset. Begge indgange er forskubbet let mod øst så den østlige indgangsstolpe flugter med tagstolpesættet (A4, A3). Indgangen mod nord er 1,15 m bred, den mod syd 1,05 m bred.

Det er uvist, hvorledes indgangene placerer sig i forhold til væggen, eftersom den ikke er bevaret.

Indgangen mod syd kan på baggrund af stolpehul A21's placering være trukket udenfor vægforløbet, i fald stolpehul A20 og A19 har indgået i væggen.

Indgangsstolperne er mellem 10 cm og 14 cm dybe.

Skillerumsstolper

A10, A11

Den indbyrdes afstand mellem tagstolpe A4 og skillerumsstolpe A10 er 1m, den indbyrdes afstand mellem skillerumsstolpe A10 og skillerumsstolpe A11 er 80 cm og afstanden mellem

skillerumsstolpe A11 og tagstolpe A3 er 60 cm. Der er altså størst afstand mellem tagstolpe A4 og skillerumsstolpe A10, det er således muligt, at det er her indgangen har været placeret. Skillerumsstolpe A10 er 13 cm dyb og A11 er 16 cm dyb. Der er størst afstand mellem tagstolpesættene i det vestligste rum, hvor de to modstående indgangspartier er placeret.

Grube

A9

Ud for den nordlige indgang er der fundet en grube. Set i lyset af grubens placering er den næppe samtidig med huset.

Gruben er 12 cm dyb.

Datering

Dateringen af huset er usikker, men det er muligt, det skal dateres til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder.

Hus 2

T-nr.: T10, T19

A-nr.: A22-A31

x-nr.: nil

Fotos: nil

Øst-vest orienteret treskibet langhus, 25,50 m² stort. Det var mindst 5,50 m langt og 4,65 m bredt. Huset bestod af tre sæt tagstolper, samt et indgangsparti mod syd og et andet muligt indgangsparti mod nord (T21).

Tagstolper

Tagstolper i sæt: (A29, A28), (A27, A26), (A25, A24)

Den indbyrdes afstand fra centrum af tagstolpesæt A29 til centrum aftagstolpe A28 er 2,35 m, fra centrum af tagstolpe A27 til tagstolpe A26 er den 2,35 m og fra centrum af tagstolpe A25 til tagstolpe A24 er den 2,25 m. Afstanden mellem tagstolpesæt (A29, A28) til tagstolpesæt (A27, A26) er 3,65 m og afstanden mellem tagstolpesæt (A27, A26) til tagstolpesæt (A25, A24) er 1,90 m.

Tagstolperne er mellem 15 cm og 32 cm dybe.

Indgangsparti

Indgangsstolper i syd: A30, A31

Indgangsstolper i nord: A22, A23

Der blev registreret et indgangsparti mod syd. Indgangen ligger let forskubbet mod øst, så den østligste tagstolpe flugter med tagstolpe A26. Indgangen er 1,05 m bred. De to stolpehuller mod nord er det usikkert om er at regne for en indgang. Der er meget langt mellem dem, 1,85 m, set i forhold til den sydlige indgang. De er dog som i syd forskubbet mod øst så de flugter med den østligste tagstolpe, A27. Hvis der ikke er tale om en indgang, kan de være den sidste rest af væggen. Indgangsstolperne er mellem 10 cm og 16 cm dybe.

Datering

Dateringen af huset er usikker, men det er muligt det skal dateres til yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder.

Felt 2

Stenlægning

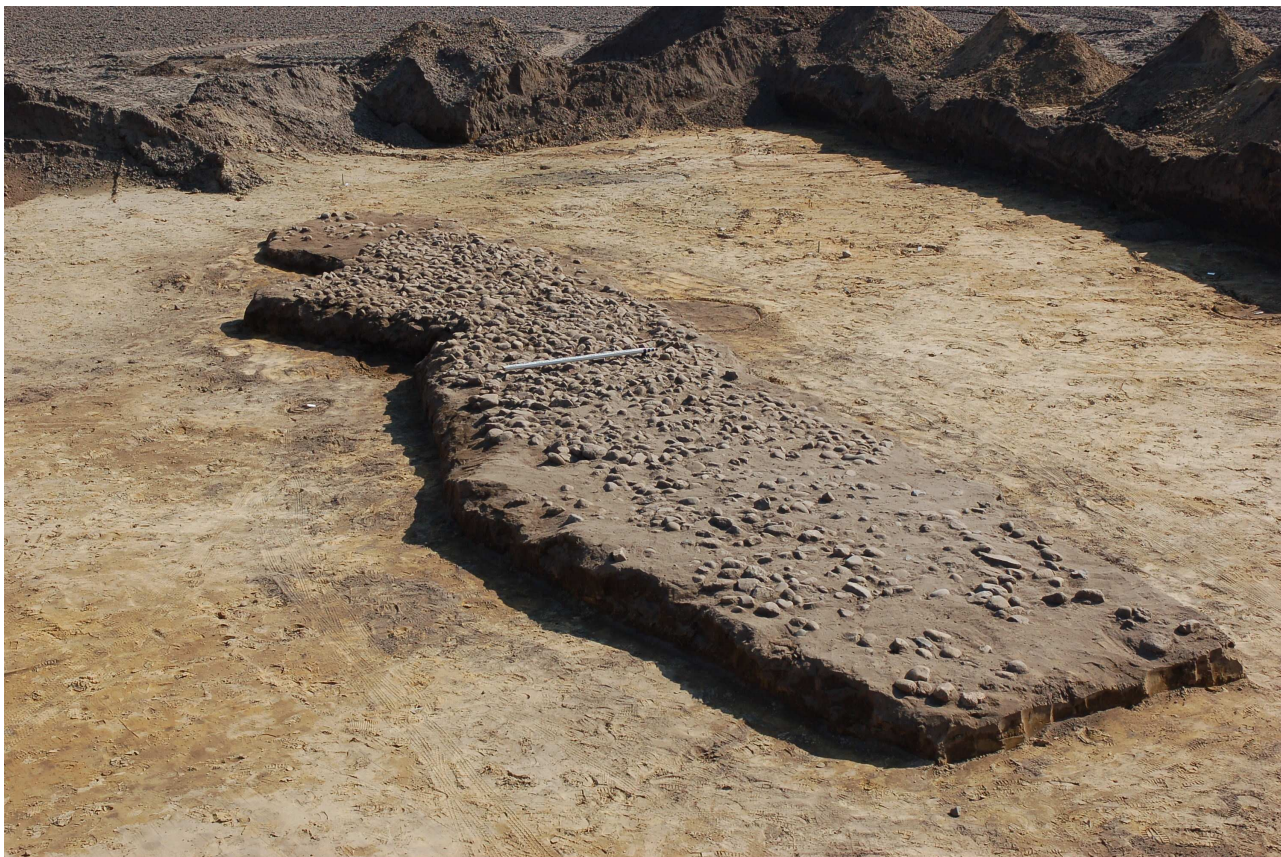

Fig. 1: Stenlægning A34.

T-nr.: T15-T18

A-nr.: A34

x-nr.: x1-x4

Fotos: VMÅ 2621 digi 1-VMÅ 2621 digi 11

Stenlægning A34 er anlagt i hånd- til hovedstore sten (Fig. 1). Den er omtrent 14,20 m lang og 3,10 m bred. Stenlægningen er bevaret i et ujævnt niveau omtrent 30 cm over undergrund. Den er anlagt i ét lag i en gråbrun sandet let leret fyld.

I stenlægningen blev der fundet enkelte knusesten, enkelte flintafslag, to sømlignende jerngenstande, skår og en munkesten.

På baggrund af den fundne munkesten og skårene er det muligt, at datere stenlægningen til middelalderen. Den kan have fungeret som vej i middelalderen, ganske tæt derved ligger Skivum kirke, der daterer sig til 1200 tallet.

8. Undersøgelsens resultat

De to huse i Felt 1 ligger med 1,75 m's mellemrum. De to huse kan have ligget her på samme tid. En anden mulighed er, at det ene hus har afløst det andet.

Der er ingen samhørighed mellem stenlægningen i Felt 2 og de to huse i Felt 1.

9. Tidstavle

1500	Nyere tid	Historisk tid
1050	Middelalder	
900	Yngre Vikingetid	Forhistorisk tid
775	Ældre vikingetid	
530	Yngre germansk jernalder	Yngre jernalder
375	Ældre germansk jernalder	
160	Yngre romersk jernalder	
0	Ældre romersk jernalder	Ældre jernalder
200 f.Kr.	Yngre førromersk jernalder	
500 f.Kr.	Ældre førromersk jernalder	
1000 f.Kr.	Yngre bronzealder	Bronzealder
2000 f.Kr.	Ældre bronzealder	
2400 f.Kr.	Dolktid / Senneolitikum	Yngre stenalder (neolitikum)
2800 f.Kr.	Enkeltgravskultur / Mellemneolitikum B.	
3200 f.Kr.	Tragtbægerkultur / Mellemneolitikum A.	
3900 f.Kr.	Tragtbægerkultur / Tidlignepolitikum	
5400 f.Kr.	Ertebøllekultur	Ældre stenalder (mesolitikum)
6800 f.Kr.	Kongemosekultur	
9000 f.Kr.	Maglemosekultur	
	Ahrensburgkultur	Palæolitikum
	Brommekultur	
12000 f.Kr.	Hamburgkultur	

Arkæologiske perioder og deres begyndelsesdatering i det danske område. Skemaet skal læses sådan, at eksempelvis ældre romersk jernalder begynder omkring år 0 og skifter til yngre romersk jernalder omkring 160 e.Kr. Perioden fra ældre førromersk jernalder til og med ældre romersk jernalder kaldes samlet for ældre jernalder.

Bronzealderen

Bronzealderen strækker sig fra ca. 1800 f.Kr. til 500 f.Kr. Bronzealderen bliver opdelt i to perioder, ældre bronzealder (1800 f.Kr. til 1000 f.Kr.) og yngre bronzealder (1000 f.Kr. til 500 f.Kr.). Der er en del sociale og samfundsmæssige forskelle mellem de to perioder, men en af de mest markante er, at man i ældre bronzealder begraver de døde som hele lig, mens man i yngre bronzealder kremerer de afdøde inden begravelsen. Landbrugsmæssigt dyrkede man primitive arter af byg (nøgen 6-radet byg) og hvede (emmer og enkorn). Derudover begynder man at udnytte hirse. I yngre bronzealder bliver spelt også mere almindelig, og havre forekommer, men dog kun sporadisk. De dyr, der blev holdt, var får, ged, tamokse og i mindre grad svin. Derudover havde man også hest i bronzealderen, men den har næppe haft en landbrugsmæssig funktion. Den har nærmere været et statusobjekt, som har markeret ejerens position. Derudover har hesten også haft en funktion ved kultiske handlinger, hvilket bl.a. kendes fra solvognen, hvor en hest trækker solen.

Ældre jernalder

Jernalderen strækker sig fra 500 f.Kr. til 1066 e.Kr. (vikingetiden er en del af yngre jernalder) og er opdelt i ældre jernalder (500 f.Kr. – 400 e.Kr.) og yngre jernalder (400 e.Kr. – 1066 e.Kr.). Ældre jernalder deles endvidere op i ældre førromersk jernalder (500 f.Kr.-150 f.Kr.), yngre førromersk jernalder (150 f.Kr.-1 e.Kr.), ældre romersk jernalder (1 e.Kr.-180 e.Kr.) og yngre romersk jernalder (180 e.Kr.-350 e.Kr.). Yngre jernalder deles op i ældre germansk jernalder (350 e.Kr.-600 e.Kr.), yngre germansk jernalder (600 e.Kr.-750 e.Kr.) og vikingetid (750 e.Kr.-1066 e.Kr.). I jernalderen sker der en vis udvikling i hvilke typer kornsorter, der bliver udnyttet. I begyndelsen af ældre jernalder ophører man med at dyrke enkorn, og i tidsrummet efter Kristi fødsel ophører dyrkningen af spelt, emmer, hvede, hirse og nøgen 6-radet byg. Omkring Kristi fødsel bliver den avneklædte 6-radede byg hovedkornsorten, og havren bliver også almindelig. Rugen kommer også til landet i ældre jernalder, men er ikke hyppigt dyrket. Hør bliver almindelig efter Kristi fødsel.

Både i bronzealderen og i ældre jernalder er den almindeligste bebyggelsesstruktur, at man bor på enkeltgårde, som består af et langhus med et eller flere småhuse tilknyttet. Langhusene har typisk været opdelt i to dele, en beboelsesdel – normalt mod vest, og en stalddel – som oftest mod øst. Den enkelte gård flytter rundt inden for gårdens jorde, hvilket betyder, at man arkæologisk kan finde mange huse, hvis gården har eksisteret i mange år. Man har dog også kendskab til en del landsbyer fra ældre jernalder.

10. Fremtidigt arbejde

Udgravningsarbejdet i udkanten af Skivum By er afsluttet.

Vesthimmerlands Museum den 14. december 2009

Sine Toft Jensen

11. Anlægsliste

A-nr.	Anlægstype	Felt	T-nr.	Topniv.	Bundniv.	Dybde
A1	Tagstolpe, Hus I	1	T10, T19	172	194	22cm
A2	Tagstolpe, Hus I	1	T10, T19	174	194	20cm
A3	Tagstolpe, Hus I	1	T10, T19	170	204	34cm
A4	Tagstolpe, Hus I	1	T10, T19	176	212	36cm
A5	Tagstolpe, Hus I	1	T10, T19	171	181	10cm
A6	Tagstolpe, Hus I	1	T10, T19	168	190	22cm
A7	Indgangs stolpe, Hus I	1	T9, T19	178	186	8cm
A8	Indgangs stolpe, Hus I	1	T9, T19	180	188	8cm
A9	Grube	1	T9, T19	176	189	13cm
A10	Stolpehul	1	T10, T19	172	186	14cm
A11	Stolpehul	1	T10, T19	170	185	15cm
A12	Stolpehul	1	T10, T19	172	178	6cm
A13	Stolpehul	1	T10, T19	167	173	6cm
A14	Stolpehul	1	T10, T19	171	179	8cm
A15	Udgår	1	T9			
A16	Stolpehul	1	T9, T19	185	201	16cm
A17	Stolpehul	1	T9, T19	174	180	6cm
A18	Stolpehul	1	T10, T19	168	175	7cm
A19	Indgangs stolpe, Hus I	1	T10, T19	170	180	10cm
A20	Indgangs stolpe, Hus I	1	T10, T19	168	183	15cm
A21	Indgangs stolpe, Hus I	1	T10, T19	172	182	10cm
A22	Mulig indgangs stolpe Hus II	1	T10, T19	171	182	11cm
A23	Mulig indgangs stolpe Hus II	1	T10, T19	170	185	15cm
A24	Tagstolpe, Hus II	1	T10, T19	167	187	20cm
A25	Tagstolpe, Hus II	1	T10, T19	167	183	16cm
A26	Tagstolpe, Hus II	1	T10, T19	163	188	25cm
A27	Tagstolpe, Hus II	1	T10, T19	166	194	28cm
A28	Tagstolpe, Hus II	1	T10, T19	165	195	30cm
A29	Indgangs stolpe, Hus II	1	T10, T19	167	200	33cm
A30	Indgangs stolpe, Hus II	1	T10, T19	157	170	13cm
A31	Indgangs stolpe, Hus II	1	T10, T19	156	172	16cm
A32	Stolpehul	1	T10, T19	162	175	13cm
A33	Grube	1	T10, T19	186	220	34cm
A34	Stenlægning, vejforløb	2	T15, T16, T17, T18	140/148	171/179	31/31cm

12. Genstandsliste

X-nr.	Beskrivelse	Fra anlæg	T-nr.
1	Skår fundet under afrensning af	A34	T15, T16, T17
2	Munkesten fundet under afrensning af	A34	T15, T16, T17
3	Stumper af jern fundet under afrensning af	A34	T15, T16, T17
4	Stumper af jern fundet under afrensning af	A34	T15, T16, T17

13. Tegningsliste

T-nr.	Tegningstype	Målestok	Koordinater	Dato	Initialer
1	Plantegning, søgegrøft 1 og 5, set fra øst	1:50		16.april 2009	STJ
2	Plantegning, søgegrøft 3, set fra øst	1:50		16.april 2009	STJ
3	Plantegning, søgegrøft 3, set fra øst	1:50	94/98-114/112	16.april 2009	STJ
4	Plantegning, søgegrøft 3, set fra øst	1:50	94/111-114/123	16.april 2009	STJ

5	Plantegning, søgegrøft 3, set fra øst	1:50	94/90-114/104	16.april 2009	STJ
6	Plantegning, søgegrøft 3, set fra øst	1:50	94/76-114/90	16.april 2009	STJ
7	Plantegning, søgegrøft 3, set fra øst	1:50	94/85-114/79	16.april 2009	STJ
8	Plantegning, søgegrøft 2, set fra øst	1:50	98/122-118/136	16.april 2009	STJ
9	Plantegning, søgegrøft 2, set fra øst	1:50	98/108-118/122	16.april 2009	STJ
10	Plantegning, søgegrøft 2, set fra øst	1:50	98/96-118/110	16.april 2009	STJ
11	Plantegning, søgegrøft 2, set fra øst	1:50	skal angives	16.april 2009	STJ
12	Plantegning, søgegrøft 4, set fra øst	1:50		16.april 2009	STJ
13	Plantegning, søgegrøft 4, set fra øst	1:50	94/95-114/109	16.april 2009	STJ
14	Plantegning, søgegrøft 4, set fra øst	1:50	89/95-109/109	16.april 2009	STJ
15	Plantegning, Felt 2	1:50	100/100-120/114	20.april 2009	STJ
16	Plantegning, Felt 2	1:50	80/86-100/100	20.april 2009	STJ
17	Plantegning, Felt 2	1:50	100/86-120/100	20.april 2009	STJ
18	Plantegning, Felt 2	1:50	80/100-100/114	20.april 2009	STJ
19	Profiltegning	1:20		16.april 2009	STJ
T20	Oversigtsplan over de 5 grøfter, Felt 1 og Felt 2				STJ
T21	Oversigtsplan Felt 1	1:100			STJ
T22	Oversigtsplan Felt 2	1:100			STJ

14. Fotoliste

Foto-nr.	Beskrivelse	Set fra	Dato	Initialer
VMÅ 2621 digi 1	Vejforløb	Øst	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 2	Vejforløb	Øst	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 3	Vejforløb med stadie	Øst	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 4	Vejforløb med stadie	Sydøst	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 5	Vejforløb med stadie	Sydøst	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 6	Vejforløb med stadie	Sydøst	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 7	Vejforløb med stadie	Øst	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 8	Vejforløb med stadie	Syd	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 9	Vejforløb med stadie	Syd	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 10	Vejforløb med stadie	Nordøst	21.april 2009	STJ
VMÅ 2621 digi 11	Vejforløb med stadie	Sydøst	21.april 2009	STJ